



# Sprawiedliwość i niesprawiedliwość

Autor: Barry van Driel

## Tematyka

---

Rozważania na temat kwestii sprawiedliwości i niesprawiedliwości

## Kontekst

---

Słowa takie jak sprawiedliwość i niesprawiedliwość są często nadużywane przez osoby, które nie do końca zdają sobie sprawę z tego, co te terminy oznaczają lub są w stanie zgodzić się na jakąś wspólną ich definicję. Pojęcia te nie są w żaden sposób zdefiniowane na gruncie prawa, ale często używa się ich przy omawianiu kwestii z prawem związanych. Jednocześnie pojęcia sprawiedliwości i niesprawiedliwości niosą ze sobą konotacje skutkujące reakcjami o charakterze emocjonalnym lub pobudzające do działania.

Niniejszy scenariusz zajęć jest propozycją na zaangażowanie uczestników w dyskusję nad znaczeniem tych dwóch pojęć.

## Cele

---

- Podnoszenie świadomości na temat różnych sposobów rozumienia pojęć sprawiedliwość i niesprawiedliwość
- Budowanie krytycznego myślenia o pojęciach sprawiedliwości i niesprawiedliwości
- Promowanie spojrzenia wieloperspektywicznego
- Zachęcanie do dyskusji nad pojęciami krytycznymi w kontekście takich kwestii jak prześladowania, uczciwość, kara, ucisk i prawa człowieka
- Wgląd w wydarzenia historyczne

## Metody nauczania i formy pracy

---

- Praca w małych grupach i prezentacje
- Burza mózgów

## Efekty kształcenia

---

- Uczestnicy potrafią rozpoznać różne sposoby postrzegania pojęć sprawiedliwość i niesprawiedliwość
- Uczestnicy podnoszą swoje kompetencje w zakresie przeprowadzania burzy mózgów, sporządzania mapy myśli, słuchania i dyskusowania

## Środki dydaktyczne

---

Flipchart, arkusze papieru i markery.

Po 4 arkusze papieru flipchart dla każdej grupy (lub dwa przecięte na pół).

**Czas:** 2 x 45 minut

## Przebieg zajęć

### CZĘŚĆ 1: 45 minut

---

#### Wprowadzenie: 10 minut

Prowadzący zajęcia krótko wyjaśnia, czego oczekuje się od uczniów i dzieli uczestników na grupy od 4 do 6 osób. Każda grupa wybiera lidera (lub jest on wyznaczany przez prowadzącego), osobę, która będzie zapisywać odpowiedzi na arkuszach flipchart oraz osobę odpowiedzialną za prezentację pracy grupy. Najlepiej, by każdą z tych funkcji pełniła inna osoba.

#### Praca w małych grupach: 45 minut

Kiedy uczestnicy usiądą już w wybranych grupach, prowadzący zajęcia przedstawia instrukcje:

*Napiszcie proszę 4 słowa na środku kartek i weźcie je w kółko:*

*Na pierwszej kartce, napiszcie słowo „SPRAWIEDLIWOŚĆ”;*

*na drugiej kartce – słowo „NIESPRAWIEDLIWOŚĆ”;*

*na trzeciej kartce – „DZIEJOWA NIESPRAWIEDLIWOŚĆ”;*

*na czwartej – „SPRAWIEDLIWOŚĆ DZIEJOWA” (w formie mapy myśli).*

Kiedy uczestnicy skończą to zadanie:

*Teraz, wykorzystując metodę burzy mózgów, zapiszcie wszystkie elementy, jakie kojarzą się Wam z pojęciem „SPRAWIEDLIWOŚCI”.*

*Nie ma złych lub dobrych odpowiedzi na to pytanie. Waszym zadaniem jest zapisanie jak największej liczby pomysłów i skojarzeń. Na tym etapie nie jest potrzebna dyskusja. Na realizację tej części zadania macie 5 minut.*

Podobne instrukcje dla słowa „NIESPRAWIEDLIWOŚĆ”. Ponownie – 10 minut na realizację, o ile uczestnicy nie skończą szybciej.

*Następnie, zapiszcie proszę tyle przykładów niesprawiedliwości, jakie miały miejsce w historii, ile potraficie. Skoncentrujcie się na prawdziwych wydarzeniach i sytuacjach. Na realizację tej części zadania macie 10 minut.*

*A teraz zapiszcie przykłady sprawiedliwych rozwiązań, które zastąpiły sytuację niesprawiedliwości w historii. Skoncentrujcie się na prawdziwych wydarzeniach i sytuacjach. Na realizację tej części zadania również macie 10 minut.*

### **Podsumowanie:**

Prowadzący zajęcia przeznacza pozostały czas na podsumowanie zadania i przygotowanie uczestników do drugiej części zajęć.

## **CZĘŚĆ 2: 45 minut**

---

### **Wprowadzenie: 5 minut**

Uczestnicy otrzymują krótkie podsumowanie tego, co zrealizowali w pierwszej części zajęć i czego oczekuje się od nich w tej części. Zapisane przez uczestników arkusze flipchart powinny zostać w jakiś sposób wyeksponowane (np. zawieszona na ścianie), tak by wszyscy mogli je widzieć.

### **Powrót do pracy w grupach – ostateczna refleksja nad rezultatami pracy grupowej: 10 minut**

Uczestnicy ponownie siadają w swoich grupach i raz jeszcze przyglądają się swoim (własnym) kartkom. Nadal mogą dopisać swoje pomysły, jeśli chcą, zwłaszcza na ostatnim arkuszu flipchart (przykłady sprawiedliwych rozwiązań).

### **Prezentacje: 20 minut**

Każda grupa prezentuje arkusze z rezultatami ich pracy w ciągu 3 – 4 minut, poświęcając szczególną uwagę na ostatni arkusz (przykłady sprawiedliwych rozwiązań). Prowadzący zajęcia zachęca również uczestników do przedstawienia rozwiązań, które wywołały w ich grupach kontrowersje.

Prowadzący zajęcia pozwala uczestnikom na zadawanie krótkich pytań wyjaśniających po każdej prezentacji.

### **Porównanie rozwiązań: 10 minut**

Prowadzący zajęcia przeznacza ostatnie 10 minut na wskazanie podobieństw i różnic w rozwiązaniach grup. Ponadto można się też w tym czasie skupić na zapytaniu uczestników o to, czy sprawiedliwość dla jednych musi oznaczać niesprawiedliwość dla innych, jak można by zmierzyć sprawiedliwość, kto powinien decydować o tym, jak należy reagować na niesprawiedliwość, jaki jest najbardziej „sprawiedliwy” sposób radzenia sobie z niesprawiedliwością, w jaki sposób sprawiedliwość/niesprawiedliwość społeczna łączy się ze sprawiedliwością w rozumieniu prawa karnego? Prowadzący zajęcia podsumowuje wyniki zrealizowanego przez grupy zadania.

## Dodatkowe informacje

---

Mimo że definicje pojęć sprawiedliwości i niesprawiedliwości można znaleźć w słownikach, nie dotyczy to gruntu prawnego. Pojęcia te pozostają niejednoznaczne z punktu widzenia norm prawnych i moralnych. Na poniższej stronie internetowej można znaleźć interesujące wskazówki na temat sposobu, w jaki pojęcia sprawiedliwości, niesprawiedliwości i przestępstwa kodyfikowane są w prawie międzynarodowym, nie znajdziemy tam jednak definicji tych pojęć.

<http://www.un.org/en/sections/issues-depth/international-law-and-justice/>

Jeśli uczestnicy zajęć są na to przygotowani, pożyteczna może okazać się dyskusja na temat tego, w jaki sposób w ich szkole lub społeczności lokalnej rozwiązuje się problem naruszania zasad. Może to doprowadzić do dyskusji na temat różnic pomiędzy sprawiedliwością, której celem jest retribucja (kara) i takiej, której celem jest przywrócenie pożądanego stanu (np. w szkole lub społeczności lokalnej). Warto zapoznać się ze stroną internetową:

<https://www.edutopia.org/blog/restorative-justice-tips-for-schools-fania-davis>

## Propozycja zadania domowego

---

Zwłaszcza po pierwszej części zajęć, uczestnicy mogą poszukać (np. online) informacji o przykładach sprawiedliwych rozwiązań, jakie udało im się zidentyfikować. Powinni w jak największym stopniu zbadać, w jaki sposób poradzono sobie z niesprawiedliwością (np. ustanowienie trybunałów, uzyskanie terytorium, usunięcie lub przyznanie pewnych praw, zastosowanie kar, wybaczenie, komisje prawdy, itp.) i w jakie sposób różne zaangażowane strony postrzegały to rozwiązanie konfliktu (lub brak jego rozwiązania). Uczestnicy zajęć powinni również poświęcić chwilę na refleksję, czy sami zgadzają się z zastosowanym rozwiązaniem.

## Możliwości zastosowania

---

Niniejsze ćwiczenie dotyczy przeszłości, jednak można poszerzyć je o dodatkowy wymiar rozpatrując sprawiedliwość/niesprawiedliwość w kontekście współczesnych społeczeństw, na poziomie lokalnym (a nawet szkolnym), krajowym i międzynarodowym.



Co-funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union

Treść tego materiału nie odzwierciedla oficjalnej opinii Unii Europejskiej.  
Odpowiedzialność za informacje i poglądy wyrażone w filmie spoczywa wyłącznie na autorze (autorach).